

Zapiski

PISMO IZ PADOVE.

Mladino srednjeevropskih dežel je žejalo po brezskrbnem goljardskem življenju v Italiji. Kot prvo in najbližje visokošolsko središče je privlačevala zlasti Padova. Njen sloveči Sacra Collegia — juristarum, philosophorum; medicum, theologicum — (med drugimi so se tu ustavili sveti Nepomuk, Mikulaš Kopernik, Jan Sobjeski) predstavlja dolgo časa edino zatočišče za slovensko dijaštvo.

Kasneje niti Dunaj ne more popolnoma prikleniti nase pokrajin ob zapadni jezikovni meji, ki ostanejo upravno v beneškem območju; kar je izobraženstva, se opaja z odbleski laške kulture.

Literarno je ta problem dobro načela nova romantika s Pregljem (n. pr. v »Štefanu Golji« in drugod). Globoko je segel vanj Joža Lovrenčič: s favstovskimi izročili svoje ožje domačije je izoblikoval prvi slovenski ep o Trentarskem študentu.

Toda leposlovna obdelava dose-daj zastonj čaka znanstvene podpore: čas bi že bil, da skrivnostni »studiosus Almae Matris Patavinae«

naših pripovednikov vrže krinko raz obličje in se nam predstavi (za to so poklicani literarni in kulturni zgodovinarji) kot istrski Italijan Peter Pavel Vergerij, kot Jurij Kisel s Studenca ali Samuel Budina iz Ljubljane, kot škof Kavčič (Tekstor) in grof Kobencelj in škof Tavčar s Krasa.

Po svetovni vojni je bila do včeraj vezana na Padovo — kar se tiče višje izobrazbe — tretjina slovenskega ozemlja. V prijateljskem sožitju dveh narodov je deset, dvajset let samo bežen trenutek, a vzlic temu se lahko kmalu pojavijo sadovi; ni brez pomena, kje se mladi rod pripravlja za bodoče poklicno delo.

Zadnje čase je bilo po raznih fakultetah približno petdeset slovenskih fantov na leto. Skupno število padovanskih dijakov in dijakinj pa je doseglo malo da ne 5000 ljudi.

Danes to število pada, ker se dviga nova univerza v Julijski krajini. Vendar je Trst še prešibak tekmeč staroslavni beneški sestri, ki igra posebno kulturno vlogo na slavističnem polju. Saj je tudi zemljepisno precej važna postojanka

proti slovanskemu svetu, k čegar spoznavanju je na filozofski fakulteti usmerjena tako zvana »cattedra di filologia slava«.

Stolica (ustanovljena l. 1921) se kvalitetno dobro drži, odkar jo vodijo najboljši italijanski slavisti Giovanni Maver, za priznanje premeščen v Rim; Ettore Lo Gatto, orjak v ruskih vprašanjih, tačas v Pragi; Arturo Cronia, ki se je v slovenskih krogih uveljavil s svojo klasično monografijo o Župančiču in je v treh letih bivanja v Padovi pritegnil k sebi toliko slušateljev, da so njegova predavanja razmeroma med najbolj obiskovanimi.

V akademskem letu 1937/38 je polagalo izpit iz slavistike — srbska narodna pesem in staroslovenska morfologija — 126 dijakov. Iz privatnega kurza o glagolici (paleografia slava) pa štirje. V preteklem letu: zgodovina slavistike v Italiji in slovnica češkega jezika: približno enako število (uradna statistika še ni objavljena). Paleografia slava 1938/39: osem izpitov.

Poleg tega se vsako leto kdo priklasi za ruščino. Lektorica: Malorusinja Nina Mingajlo.

Številke so številke in same zase ne povedo ničesar. Poudariti moramo, da gre tu za neobvezen predmet: polaganje izpitov kakor obisk predavanj sta popolnoma svobodna. Poučno je v tem oziru, da je bilo l. 1938 samo 80 izpitov iz romanske filologije, obvezne za vse one, ki se niso posvetili klasični filologiji. (Zaradi pomanjkanja prostora ne moremo razpravljati o konservativni ureditvi laške Facoltà di lettere e filosofia.)

Dragoceno merilo o prevladujočem zanimanju dijakov v skladu s smernicami profesorjev nam nudijo disertacije: tesi di laurea. Lo Gatto je rad vlekel vodo na svoj mlin in skušal vplivati na učence, češ naj jemljejo ruske snovi. A očitno se je bolje obnesla Cronieva metoda, ki pušča docela prosto izbiro. Dočim je bilo prej po par disertacij na leto, jih je bilo 1938/39 štirinajst.

Pet iz slovenske literature. »Vpliv francoske okupacije

na slovensko slovstvo«, Ciril Šinigoj iz Mirna pri Gorici.

»Simon Jenko«, Stanislav Rubini (Rupnik) iz Trsta.

»Simon Gregorčič«, Placido Rorato iz Vidma. Gospod Rorato je vzel za ženo Slovenko gdč. Valerijo Grohar iz Podbrda, ki so jo predlanskim promovirali na podlagi zrelega spisa o Dragotinu Ketteju. Ob enem z Groharjevo je predložil svojo disertacijo tudi prof. Kosovel iz Trsta: »France Prešeren«.

»Moderni slovenski pesnik: Murn Aleksandrov«, gdč. Bianca Pirola iz Vidma.

»Italija v dveh sodobnih slovenskih pisateljih: Sardenku in Finžgarju«, Giovanni Bertogna iz Ogleja.

(V Bologni, kar prav za prav ne spada v pričujoči pregled, se je ondan pojavila disertacija iz slovenskega jezikoslovja: »Trenutni položaj slovenskih narečij v dolini Nadiže.« Napisal Paolo Rieppi iz Čedadada, relator prof. A. Cronia: hodil je namreč predavat tudi na bolonjsko univerzo, ki pa ima ogromen deficit, tako da so morali z nastopnim akademskim letom ukiniti slavistično stolico.)

Pet o stikih med italijansko in srbohrvaško literaturo.

»Srbohrvaška narodna pesem v Italiji«, gdč. Eda Cecoli iz Pulja.

»Srbsko-beneški odnošaji v srednjem veku«, gdč. Rita Fossa iz Brescie.

»Foscolovi ‚Sepolcri‘ v srbohrvaškem slovstvu«, gdč. Lucilla Zanantoni iz Pulja.

»Slavistična žetev v tržaškem listu ‚Favilla‘ (Iskra: 1836—1846)«, gdč. Caterina Ceria iz Trsta.

»Francesco Dall’Ongaro († 1873) in njegov ‚Marko Kraljevič‘ (epska pesnitev), gdč. Nerea Degrossi iz Trsta.

Tri iz ruske literature. »Basni I. A. Krilova«, gdč. Anna Maria Dondi Dall’Orologio iz Padove.

»Demon‘ M. J. Lermontova«, Renzo Scalabrin iz Padove.

»Komedija ‚Revizor‘ in doba«, gdč. Elda Piva iz Adrije.

Štirinajsta letošnja disertacija pa analizira Levakovičev »Prvi glagol-

ski azbukvar» (1629); pripravil jo je Gino Inclimona iz Benetk.

Slednjič ne smemo prezreti tihega seminarskega dela v lepo urejenem pomožnem inštitutu (Instituto di filologia slava, R. Università, Padova). Vsakdo je deležen prijazne, bodrilne besede prof. Cronie; po mili volji si lahko navijaš češke ali ruske plošče »linguafon«; vedno je na razpolago knjižnica.

Najpopolnejša sta pač češki in ruski oddelek, a tudi ostale slovanske literature niso slabo zastopane. Med slovenskimi knjigami srečaš Prešerna, Jurčiča, Levstika, Stritarja, Kersnika, Gregorčiča in druge; Cankarja v izvirnih izdajah in skoraj celo zbrano delo v Izidorjevi priredbi; Prijatelja, Kidriča, Slodnjaka.

Ministrstvo za narodno vzgojo je inštitutu večkrat nudilo izredne podpore, da si je mogel nabaviti (za padovanske razmere precej bogato) knjižnico. Vrhu tega pa je stvar vzbudila pozornost in naklonjenost tudi v nekaterih slovanskih državah. Prihajali so natrpani zaboji knjig: dar bolgarske, češke in poljske vlade; le Jugoslavija, ki bi kot sosedja morala biti na čelu take akcije, se do danes še drži v ozadju. Krasne ruske, poljske, češke in bolgarske izdaje bi si želele enakovrednih vrstnic: vsaj glavnih publikacij jugoslovanskih akademij in drugih ustanov. Milko Ukmar.

Slovenica med Madžari.

Ko sem pred dobrim letom iskal v budimpeštanskih knjižnicah gradivo, nanašajoče se na Slovence, sem bil opozorjen na dr. Stanislava Hadroviča. Našel sem v vseučiliški knjižnici mladega uradnika, ki mi je v tekoči srbohrvaščini povedal, da je rojen v prekmurski Lendavi, živel je v Medmurju in je napisal tudi disertacijo o medmurskih imenih. Ko sem mu dopovedal, da sem Slovenec in da govorim sedaj z njim tako rekoč prvič v življenju — srbohrvatski, mi je povedal tudi on, da mu je bila sestra poročena s slovenskim sodnikom, da je bil ponov-

no v Ljubljani, v Radovljici pa dalje časa. »Jaz govorim slovenski kot gorenjski kmetje,« je dejal — in potem sva govorila dalje slovenski. Spoznal sem, da so mu vsa naša kulturna vprašanja znana in izvedel sem, da je pravkar napisal o »slovenskem vprašanju« razpravo. In sedaj sem po dolgih ovinkih dobil zvezek ugledne znanstvene revije »Magyar szemle« (Madžarski obzorik), katere uredniškemu odboru predseduje grof Bethlen, podpredsednik je vodilni zgodovinar Gy. Szekfü, med člani pa so Imrédy, Kornis, Eckhardt in druge vodilne osebnosti.

Lászlo Hadrovics je napisal na str. 49—57 članek »A szlovének« (= Slovenci); od tega sta dve strani (v treh odlomkih) natisnjeni v petitu. Pisatelj poudarja v uvodnih besedah, da mislijo ob jugoslovanskih problemih vselej le na hrvaško in srbsko politično vprašanje, na Slovence pa pozabljajo, ker je njih problem v glavnem kulturn in manj dnevno hrupen. Podaja rahlo črto razvoja slovenske narodne in politične zavesti, ki si je prizadevala, nasloniti se na južno slovansko zaradi rešitve pred tujerodnimi sosedi. Slovenci so prinesli v skupno državo najmanj politične šolanosti, zato pa samostojno kulturo. Ustavi se ob Prešernovem pomenu za individualni razvoj našega slovstva in kulture.

V naslednjem (v petitu) omenja Jenka, Levstika in Jurčiča; opozarja na kmečki izvor kulturnih tvorcev. Pri Gregorčiču se mu je vrinilo, da je »mlad umrl« in da je zapustil zvezek pesmi. Več se ustavlja ob Aškerčevi »puntarski« in socialni pesmi, ob njegovem »Trubarju« pa glosira delo naših protestantov. Med modernimi prisoja nekatrim Kettejevimi sonetom svetovno veljavo; označuje Župančičevo moč in ob Cankarju meni, da so prav njegova dela dosegla, da Slovenci danes brez sanjarstva zro v oči vprašanjem svoje usode. Posebej se ustavlja ob »Jerneju«, ki simbolizira vse slovansko.

Iz slovenskega slovstva je poudaril le tiste osebnosti, ki najbolj ka-